

Työvoima- ja koulutustarvetutkimus

Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa

TEEMU SAARINEN (TOIM.)

Työvoima- ja koulutustarvetutkimus

Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa

TEEMU SAARINEN (TOIM.)

RAPORTTEJA 17 | 2014
TYÖVOIMA- JA KOULUTUSTARVETUTKIMUS
POHJANMAA JA KESKI-POHJANMAA

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kansikuva: Station MIR
Painopaikka: Kopijyvä Oy, Jyväskylä

ISBN 978-952-257-986-7 (painettu)
ISBN 978-952-257-987-4 (PDF)

ISSN 2242-2846
ISSN 2242-2846 (painettu)
ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-987-4

doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Työvoima- ja koulutustarvetutkimus	2
Henkilöstö	3
Henkilöstömäärä	3
Ikärakenne	4
Työvoima.....	5
Suunnitellut lisäykset ja vähennykset.....	5
Ajankohtaisia rekrytointiongelmia.....	7
Nykyisen henkilöstön koulutustarve	8
Toimialatieto	10
Toimintatapojen muutokset	10
Muutosten tuomat osaamistarpeet.....	10
Yhteistyö oppilaitosten kanssa.....	10
Verkostoituminen	11
Yritysideoita.....	11
Verkostoitumistoimet	11
Suhdannenäkymät.....	12
Vienti.....	15
Viennin harjoittajien lukumäärä	15
Viennin osuus liikevaihdosta	15
Vientitoiminnan kasvu	16
Päävientialueet	17
Ennakointitoiminta	18
Liiketoimintasuunnitelma ja sukupolvenvaihdos	19
Liiketoimintasuunnitelma	19
Sukupolvenvaihdos	19
T&K&I-toiminta ja investointisuunnitelmat	20
T&K&I-toiminta	20
Investointisuunnitelmat.....	20
Työorganisaation ja sen toimintatapojen muutokset.....	21
Kommentteja yrityksiltä	22

Työvoima- ja koulutustarvetutkimus

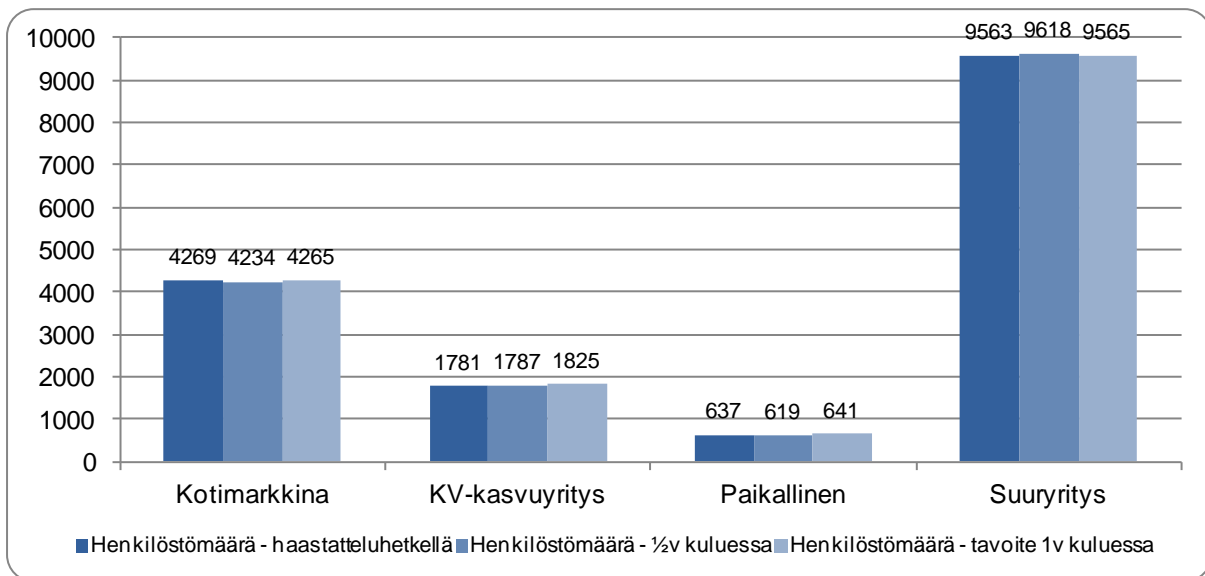
Työvoima- ja koulutustarvetutkimus on TE-toimistojen vuosittain tekemä kysely-/haastatteluaineisto, jossa ennakoitaan alueiden yritysten tulevaisuudennäkymiä. Tämän tutkimuksen aineiston on tuottanut Pohjanmaan TE-toimisto. Kyselyt on suoritettu syksyllä 2013, ja ne ennakoivat Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueiden yritysten näkymiä pääosin syksyyn 2014 asti.

TE-toimistot valitsevat yhteistyössä ELY-keskusten kanssa vuosittain ne toimialat, joiden työnantajien työvoima- ja koulutustarpeisiin toimisto haluaa erityisesti keskittyä. Syksyn 2013 kyselyissä painotettiin metallialan yrityksiä, ja kyselyyn vastasi 102 metallialan yritystä ja 89 muiden alojen yritystä. Tässä tutkimuksessa ryhmät on käsitelty yrityssegmenteittäin ja seutukunnittain.

Kyselyssä kysyttiin tietoja henkilöstön määrään, työvoimaan, koulutustarpeeseen, toimialakohtaiseen tietoon, verkostoitumiseen, suhdannenäkymiin, vientiin, ennakointitoimintaan, liiketoimintasuunnitelmiin, T&K&I-toimintaan, investointisuunnitelmiin, työorganisaatioon ja sukupolvenvaihdoksiin liittyen.

Henkilöstö

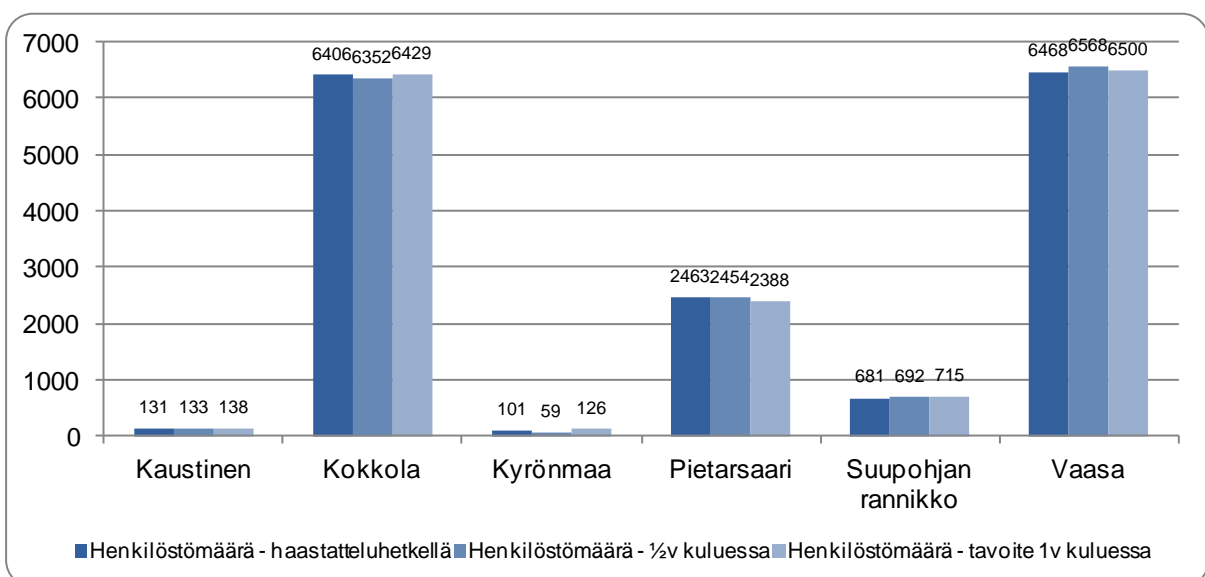
Henkilöstömäärä

Kyselyyn vastanneet yritykset suunnittelevat palkkaavansa puolen vuoden kuluessa yhteensä kahdeksan uutta työntekijää. Ainut lisätyövoimaa kaavaileva on suuryrityssegmentti, jonka yritykset suunnittelevat 55 uuden henkilön työllistämistä. Tämä lisäys katoaa kuitenkin lähes kokonaan muiden yrityssegmenttien suunnitelluilla vähennyksillä.

Vuoden aikavälin tavoitteeksi muodostuu 46 uuden työntekijän palkkaaminen, eli tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla lisäystä tulisi 38 henkilöä. Näissä lisäykset ovat puolestaan muista yrityssegmenteistä, suuryritysten suunnitellessa vähennyksiä. Vuoden aikavälillä suurin henkilöstömäärän kasvu tulee KV-kasvuyrityksistä.

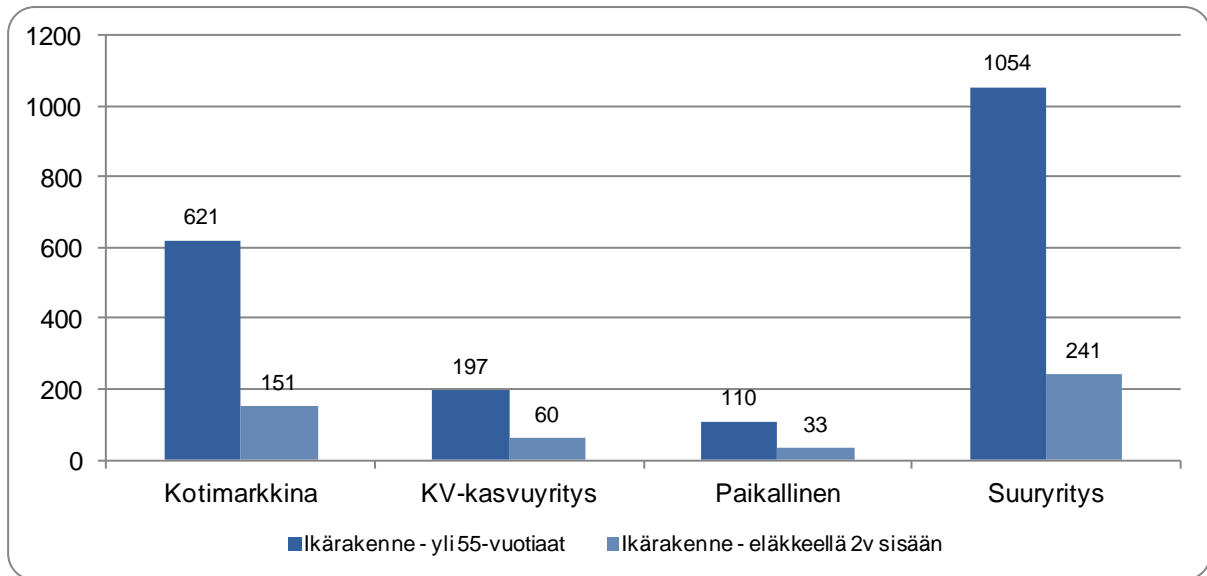
Prosentuaalisesti lisäykset ovat hyvin marginaalisia.

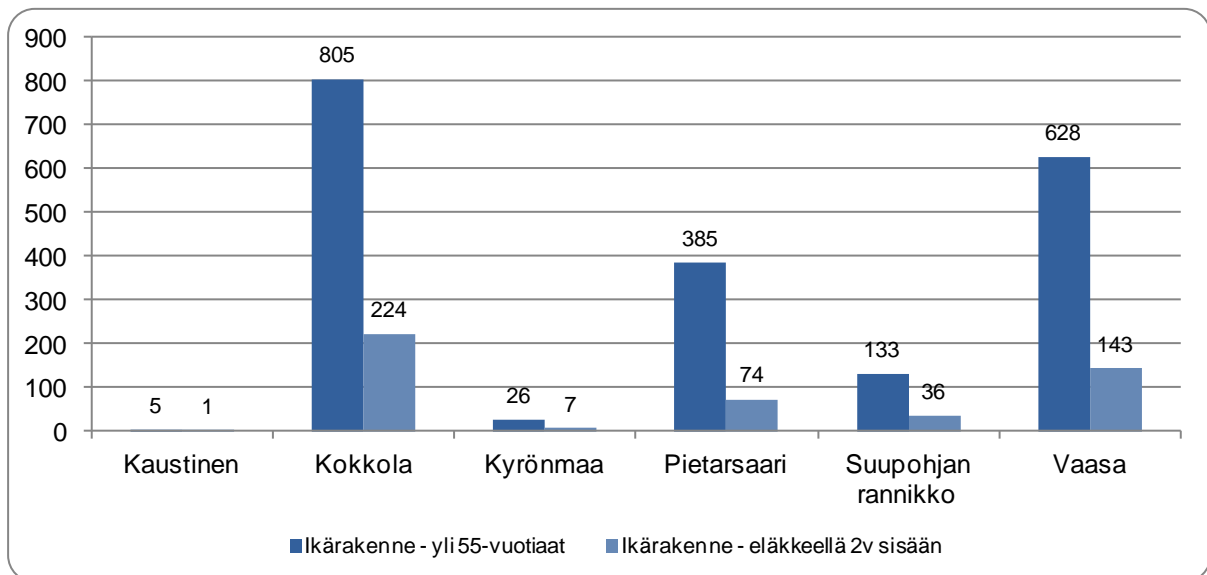
Alueittain tarkasteltuna Kaustisen seudun yrityksillä on suunnitelmissa tasainen muutaman henkilön lisäystahti, kuten on myös Suupohjan rannikon yrityksillä. Kyrönmaan seudun vaihtelut ovat poikkeuksellisen

suuria, keväällä yritysten työllistäessä alle puolet syksyn henkilöstömäärästä, vuoden aikavälillä on kuitenkin myös siellä kasvua. Pietarsaaren seudun luvut ovat negatiivisia, vähennystahdin kiihtyessä tarkastelujakson loppua kohti. Vaasan ja Kokkolan seuduilla on kausittaista vaihtelua, vuoden aikavälillä luvut ovat marginaalisen positiiviset.

Ikärakenne

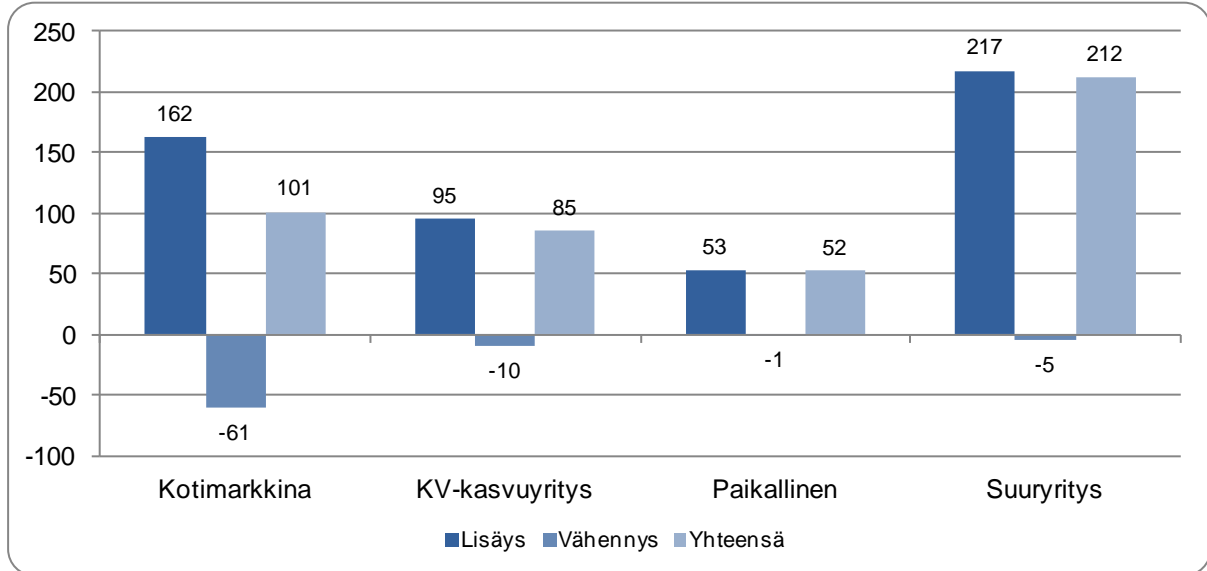
Ikärakenteen suhteen yrityssegmenteistä suhteellisesti eniten yli 55-vuotiaita on kotimarkkinayrityksillä ja paikallisyrityksillä (15 ja 17 prosenttia). Myös lähivuosina eläköityvien määrä on näissä segmenteissä suurin (4 ja 5 prosenttia).

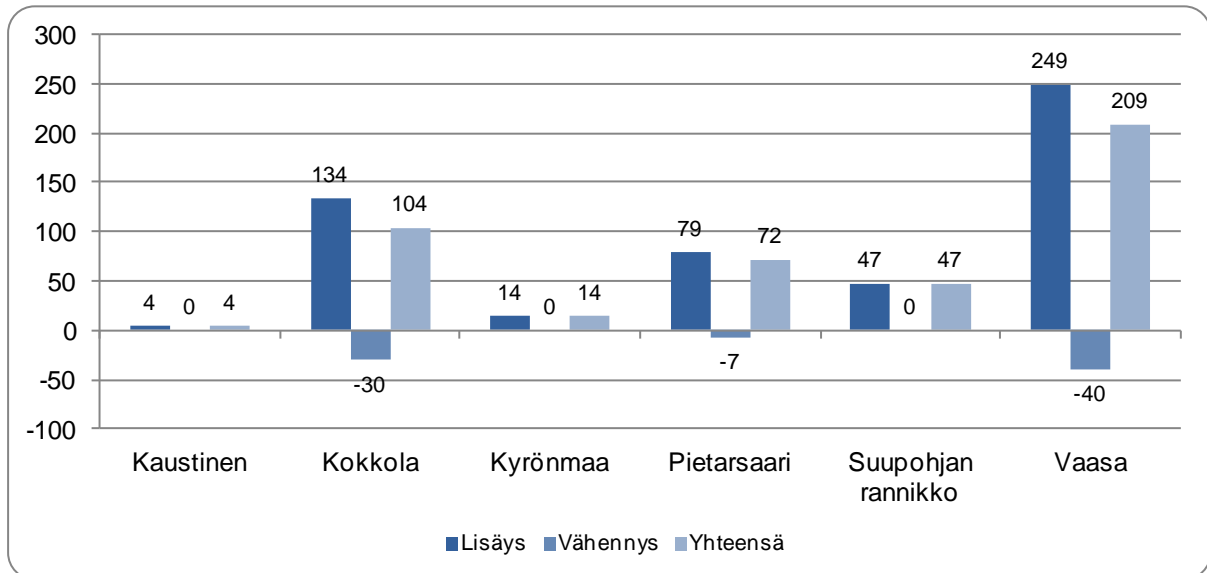
Alueellisesti Kaustisen seudulla ei ole juuri lainkaan iäkkäämpää henkilöstöä. Eniten yli 55-vuotiaita on Kyrönmaan seudulla ja Suupohjan rannikolla (26 ja 20 prosenttia). Suurista kaupunkiseuduista vähiten yli 55-vuotiaita on Vaasan seudulla (10 prosenttia). Sama jako pätee myös lähivuosina eläköityvien kohdalla.

Työvoima

Suunnitellut lisäykset ja vähennykset

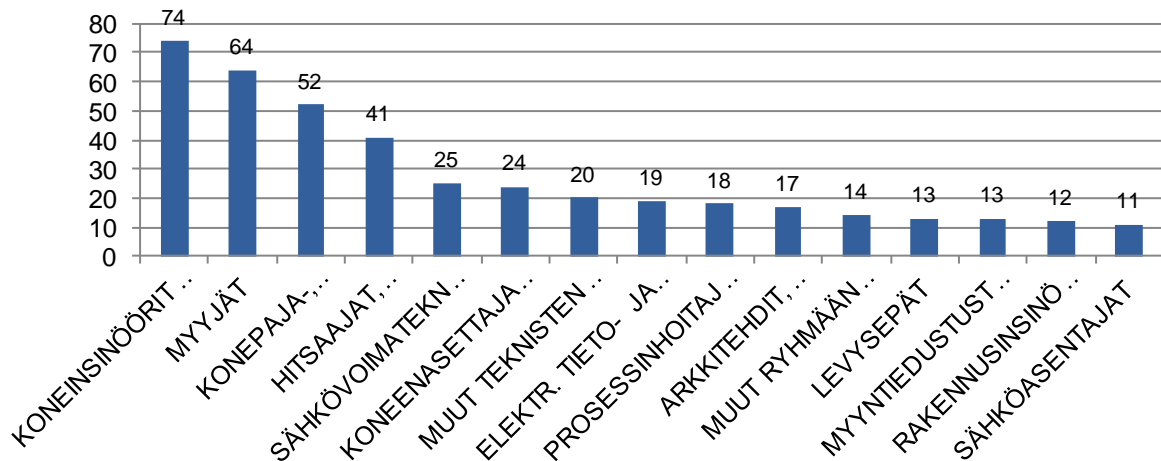

Yritysten suunnittelemissa henkilöstön lisäyksissä ja vähennyksissä näkyy selvä yrityssegmenttikohtainen hajonta. Kotimarkkinayrityksillä vaihtelu on paljon suurempaa kuin muilla segmenteillä; lähes 80 prosenttia kaikista vähennystarpeista on näissä yrityksissä. Lisäystarpeita löytyy kuitenkin myös kotimarkkinayrityksiltä, ja ne enemmän kuin kompensoivat vähennystarpeita. Kaiken kaikkiaan lisäystarve on kaikissa yrityssegmenteissä vahvaa.

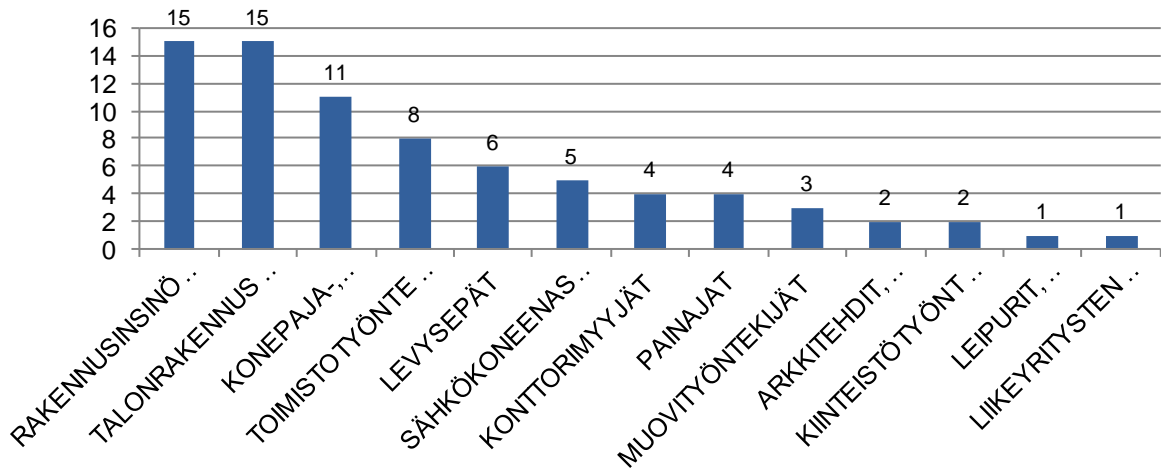
Seuduittain vähennystarpeet keskittyvät yksinomaan suuriin kaupunkiseutuihin, Vaasan ja Kokkolan seutujen käsittäessä yli 90 prosenttia vähennystarpeista. Nämäkin kuitataan kyseisten alueiden lisäystarpeilla kevyesti; esimerkiksi Vaasassa lisäystarpeet ovat yli kuusinkertaiset vähennystarpeisiin verrattuna. Koossa nähdessä eritoten Suupohjan rannikon lisäystarpeet ovat suuria.

Lisäys

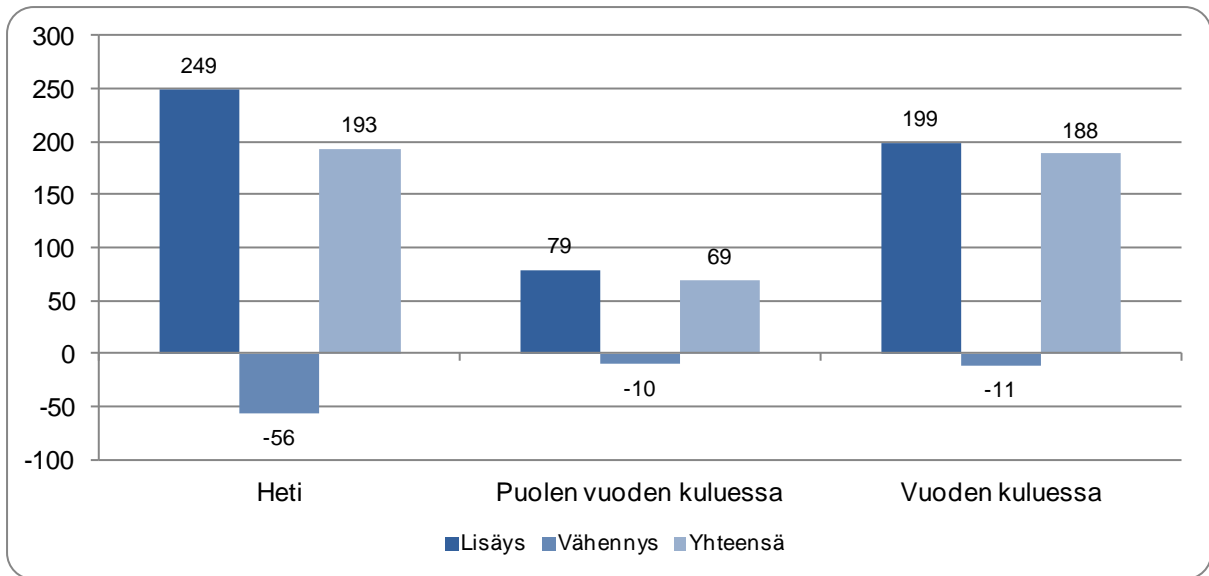

Alakohtaisesti suurimpia lisäystarpeita löytyy koneinsinööreistä ja –tekniikoista, myyjistä, konepaja- ja metalliteollisuuden tuotteiden kokoojista ja hitsaajista ja kaasuleikkaajista. Seuraavana tulevat sähkövoimatekniikan insinöörit ja teknikot, koneenasentajat, koneistajat ja työkaluteknikot, muut teknisten alojen insinöörit ja teknikot, elektroniset tieto- ja teletekniikan insinöörit ja teknikot, prosessihoitajat ja arkkitehdit ja rakennusarkkitehdit. Lisäksi tarvetta on muille, levysepille, myyntiedustustyöhön, rakennusinsinööreille ja –tekniikoille ja sähköasentajille.

Vähennys

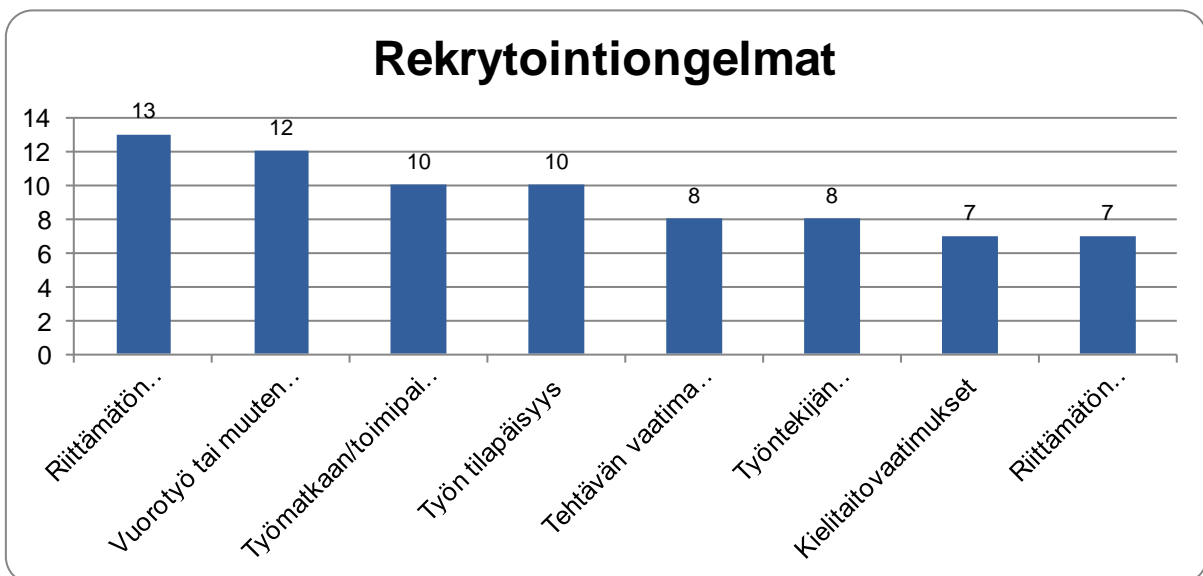

Selvästi eniten vähennystarpeita löytyy rakennusinsinööreistä ja –tekniikoista ja talonrakennustyöntekijöistä. Näin ollen rakennusinsinööreistä ja –tekniikoista on sekä lisäys- että vähennystarpeita, jälkimmäisten ollessa hieman suurempia. Muita merkittäviä vähennyksiä tarvitsevia toimia ovat konepaja- ja metalliteollisuuden tuotteiden kokoojat, toimistotyöntekijät, levysepät ja sähköasentajat. Myös näissä on siis sekä lisäys- että vähennystarpeita, mutta lisäystarpeet ovat vähennystarpeita suurempia.

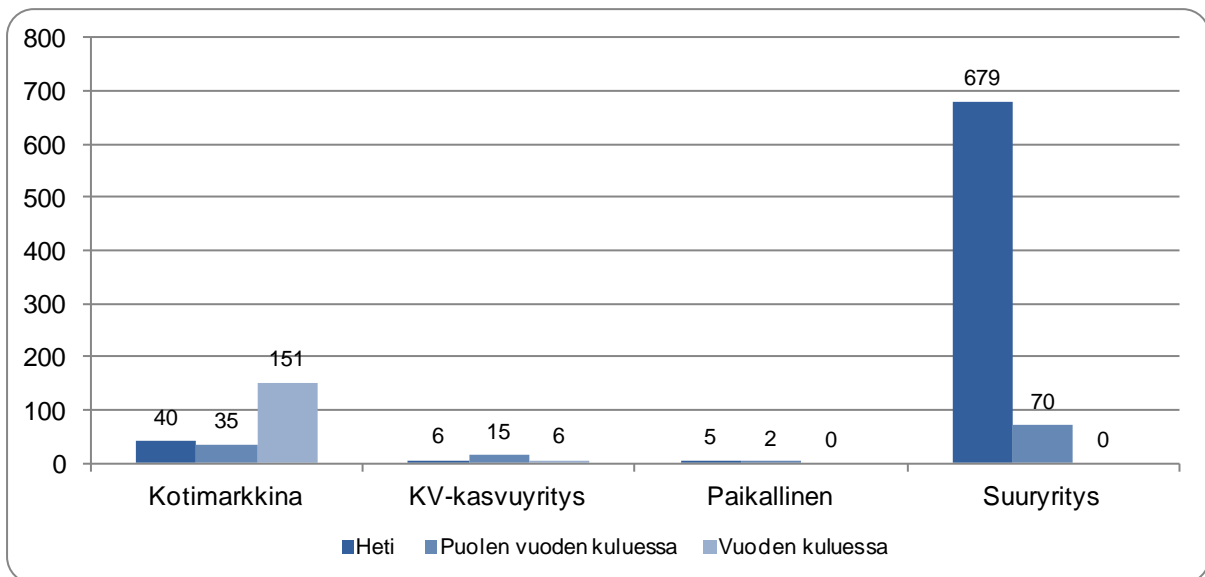
Ajankohdan suhteen suurimmat vähennystarpeet on jo toteutettu; lähes 75 prosenttia vähennystarpeista on ollut heti kyselyhetkellä. Lisäystarpeet jakautuvat huomattavasti tasaisemmin tarkastelujaksolla, painottuen kuitenkin heti kyselyajankohtaan ja puolestaan vasta ensi syksyyn. Keväälle 2014 ei siis ole suunnitteilla paljoa henkilöstömäärän muutoksia.

Ajankohtaisia rekrytointiongelmia

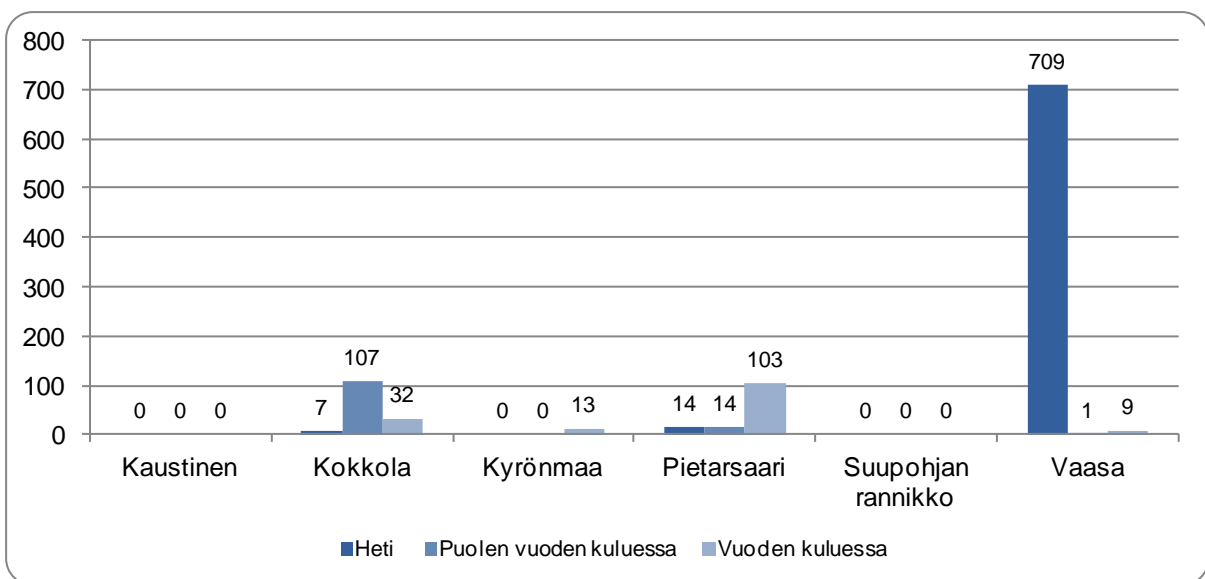

Akuuteimmiksi rekrytointiongelmiksi muodostuivat kyselyssä riittämätön työkokemus ja vuorotyö tai muuten epäsojivat työajat. Myös työmatkaan tai toimipaikan sijaintiin liittyvät syyt, työn tilapäisyys, tehtävän vaatimat työpaikkakohtainen osaaminen, työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet, kielitaitovaatimukset ja riittämätön ammatillinen peruskoulutus nousivat merkittäviksi ongelmiksi. Varsinkin sanallisissa vastauksissa korostettiin kielitaitovaatimuksia, sen ollen suurimpana esteenä maahanmuuttajien työllistämässä.

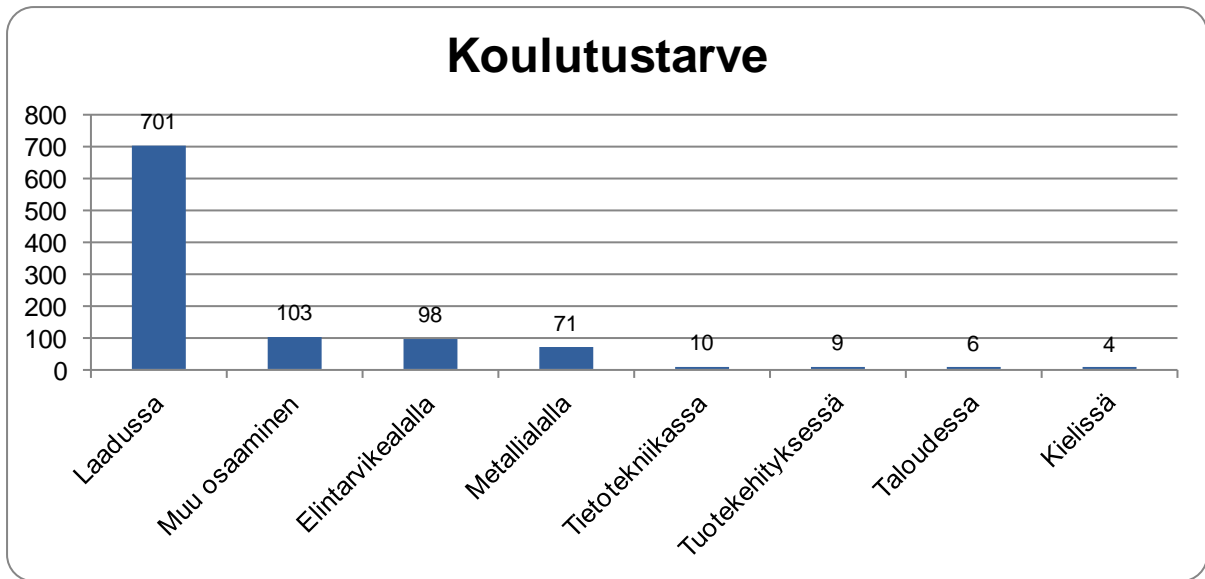
Nykyisen henkilöstön koulutustarve

Ylivoimaisesti eniten koulutustarpeita löytyy suuryrityksistä. Myös kotimarkkinayrityksillä on koulutustarpeita, mutta ne eivät ole yhtä akuutteja mitä suuryritysten tarpeet ovat. KV-kasvuyrityksissä ja paikallisyrityksissä koulutustarvetta ei juuri ole. Kaiken kaikkiaan suuryritysten osuus kokonaiskoulutustarpeesta on lähes 75 prosenttia, joista yli 90 prosenttia on ollut ajankohtaan ”heti”.

Alueellisesti koulutustarvetta on selkeästi eniten Vaasan seudulla, osuus koko alueen koulutustarpeista on yli 70 prosenttia. Mielenkiintoisesti Vaasan seudun koulutustarpeet ovat akuutteja, heti tarvittavia, kun taas Kokkolan seudun tarpeet ovat keväälle 2014 ja Pietarsaaren seudun tarpeet ovat syksylle 2014. Muilla seuduilla koulutustarpeita ei juurikaan ole.

Toimittain eniten koulutustarvetta on laadussa. Sen osuus koulutustarpeista on aika tarkalleen 70 prosenttia kaikista. Muita merkittäviä ovat muu osaaminen, elintarvikeala ja metalliala. Loput koulutustarpeet ovat suhteellisen yksittäistapauksia.

Toimialatieto

Toimintatapojen muutokset

Toimintatapojen muutoksia kysyttäessä yleisimmiksi teemoiksi nousivat monet kiihtyvän modernin maailmanmarkkinan asettamat vaatimukset. Erityisesti teollisessa sektorissa automaatio lisääntyy huomattavasti, joka toisaalta vähentää tarvetta tuotantovaiheen työntekijöille, mutta vaatii myös toisaalta uudenlaista automaatio-osaamista työpaikoille. Käytännössä kaikilla aloilla tietotekniikka lisääntyy.

Kilpailu on tiukentunut eritoten vientiyrityksillä. Uudet toimijat muun muassa Kiinasta ja Puolasta asettavat paineita markkinoille. Halvempien työvoimakustannusten maita vastaan kilpaillessa tuotteiden laatuarvoa on nostettava. Asiakkaille tuotetaan ja asiakkaat haluavat entistä viimeistellympiä tuotteita lyhemmin toimitusajoin.

Sertifioinnit ja erinäiset laatujärjestelmät ovat tuoneet myös huomiota turvallisuuteen ja ympäristöasioihin. Materiaalit, tuotteet ja ohjeistukset muuttuvat ajan myötä. Kehityksen kärjessä pysyminen tarvitsee innovaatioita. Uusia markkinoita on pyrittävä etsimään. Yhä harvempi toimija luottaa vain yhteen suureen asiakkaaseen, ja työn määrän vaihtelun vuoksi henkilökunnalta vaaditaan joustavuutta työtehtävissä. Osaavista työntekijöistä on myös pulaa. Taloudellinen tilanne on taantuman jäljiltä yhä tiukka.

Teollisessa sektorissa käytännönläheisyys on teoriaosaamista tärkeämpää, ja tässä yritykset näkevät paljon parantamisen varaa. Myös kielitaito, Ruotsi, Englanti, Venäjä, ovat olennaisia taitoja, ja monesti se suurin työllistämistä estävä tekijä. Lisäksi monien perheyrittysten jatkuvuus on epävarmaa.

Muutosten tuomat osaamistarpeet

Automaatio-osaaminen ja IT-taidot ovat nousseet merkittävimiksi uusiksi taidoiksi. Työkuvat ovat myös monipuolistuneet; työntekijältä vaaditaan entistä enemmän. Parhaat työntekijät erottuvat muista eritoten työtahdon ja yksilötaitojen muodossa. Erityisosaamista varten järjestetään myös entistä enemmän koulutuskursseja. Kielitaidot ovat arvokkaita.

Yhteistyö on merkittävässä roolissa niin yrityksen sisällä kuin yritysten välilläkin. Töitä tehdään entistä enemmän ”tiimeissä”, ja joustavuutta vaaditaan niin työajoissa kuin työtehtävissä. Yritykset ja yrittäjät pyrkivät tuntemaan toisensa hyvin, varsinkin pienillä paikkakunnilla.

Projektinhallintaa on laajennettu. Markkinointi ja myynti on entistä suuremmissa roolissa. Suurimpana on kuitenkin rohkeus investoida, hankkia rahoitusta, ottaa riskejä.

Yhteistyö oppilaitosten kanssa

Kysyttäessä yhteistyöstä koulujen kanssa, nousee yhdeksi suurimmista huolista se, etteivät valmistuneet opiskelijat ole tarpeeksi aktiivisia etsimään itse töitä. Yritykset sopivat itse koulujen kanssa yrityskäynneistä, joilla rekrytointi onnistuu paremmin.

Harjoittelijoita otetaan myös ilolla töihin. Oppisopimukset toimivat myös monien yritysten kohdalla hyvin. Oppinäyte- ja lopputöitä tehdään yrityksissä usein.

Tarvetta olisi erityisesti työajan ulkopuolella järjestettävälle kurssille; iltatunneille. Koulutusta toivottaisiin myös lähemmäs työelämää, se hyödyttäisi uusien työntekijöiden sisään ottamisessa huomattavasti. Yleisestikin harjoittelun lisäämiselle on suurta tarvetta.

Yritykset kuvaavat koululaitosten tuovan pohjakoulutuksen, ja työpaikalla hoidetaan erillinen perehdyttäminen. Haluttavia taitoja ovat kokonaiskuvan hahmottaminen ja käten taidot, varsinkin pienyrityksissä. Kokonaisuutena yhteistyö oppilaitosten kanssa on siis kuitenkin sujunut yleisesti ottaen hyvin.

Verkostoituminen

Yritysideoita

Uusia mahdollisia toiminta- ja markkinaideoita kysyttäessä esille nousi useita yleisiä trendejä. Verkkokauppoja halutaan perustaa, ja siihen toivotaan myös ohjaavaa tukea. Ostotoiminnan keskittäminen nähdään myös hyvänä ideana. Niin ikään monien teollisten laitteiden valmistusta toivotaan lähemmäs yrityksiä; nykyään monia laitteita joudutaan etsimään ja tilaamaan hyvin kaukaa ulkomailta.

Yhtenä ehdotuksena nousi myös idea jossa investointituesta siirryttäisiin enemmän kohti ulkomaankauppaa koskevia verohelpotuksia. Tämä vähentäisi byrokratiaa ja edistäisi vientiä.

Tarvetta jonkin asteiselle alueyritysrekisterille löytyy myös hyvin paikalliselta tasolta. Tietoja yrityksen seudun toisten yritysten toiminta-aloista ja näiden yritysten välisen verkostoitumisen mahdollistavasta järjestelmästä olisi suurta hyötyä. Toiveissa olisi myös enemmän erikoistuvia yrityksiä alueille.

Nykyään trendiksi muodostuneiden yrityskeskittymien läheisyyteen toivotaan myös perheiden tarvitsemia palveluita; tällöin perheiden elämän organisointi helpottuisi.

Verkostoitumistoimet

Tärkeimmiksi verkostoitumisen piirteiksi nousivat riskien hajauttaminen ja yhteistyö oppilaitosten kanssa. On taloudellisempaa hajauttaa laitteistokustannuksia yritysten kesken, kuin jokaisen hankkia samat erityislaitteet itselleen. Myös tuotteiden ja palveluiden ostoa harjoitetaan yritysten kesken ristiin.

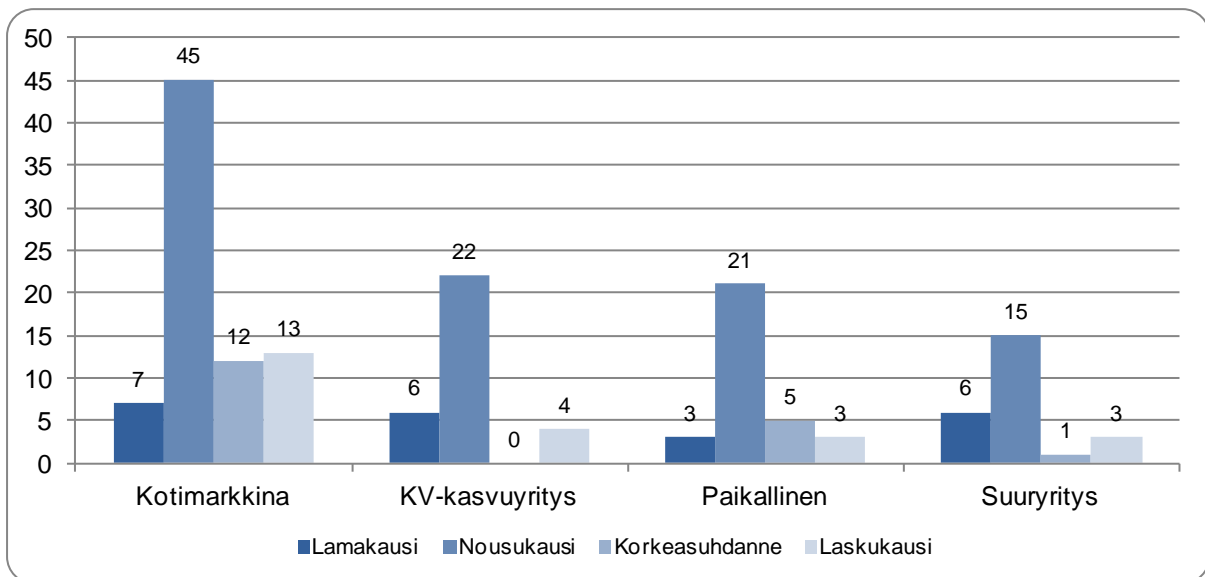
Verkostoituminen ja yhteistyö teollisuudenalan sisällä vahvistavat kilpailukykyä. Viimeistellymmät tuotteet vaativat myös enemmän verkostoitumista ja alihankintaa. Alueen muut toimijat on tunnettava. Uusia työntekijöitä voidaan lisäksi ohjata edelleen toisiin yrityksiin joissa heidän taidoiltaan on enemmän tarvetta ja hyötyä.

Yhteistyö oppilaitosten kanssa varsinkin tutkimus- ja kehitysaluilla ja koulutuksessa nostetaan suureen arvoon. Erinäisiä tapahtumia järjestetään myös aloilla ja oppilaitoksissa. Sosiaaliset piirit ja sosiaalinen media on noussut olennaiseen rooliin yritysten menestymisen kannalta.

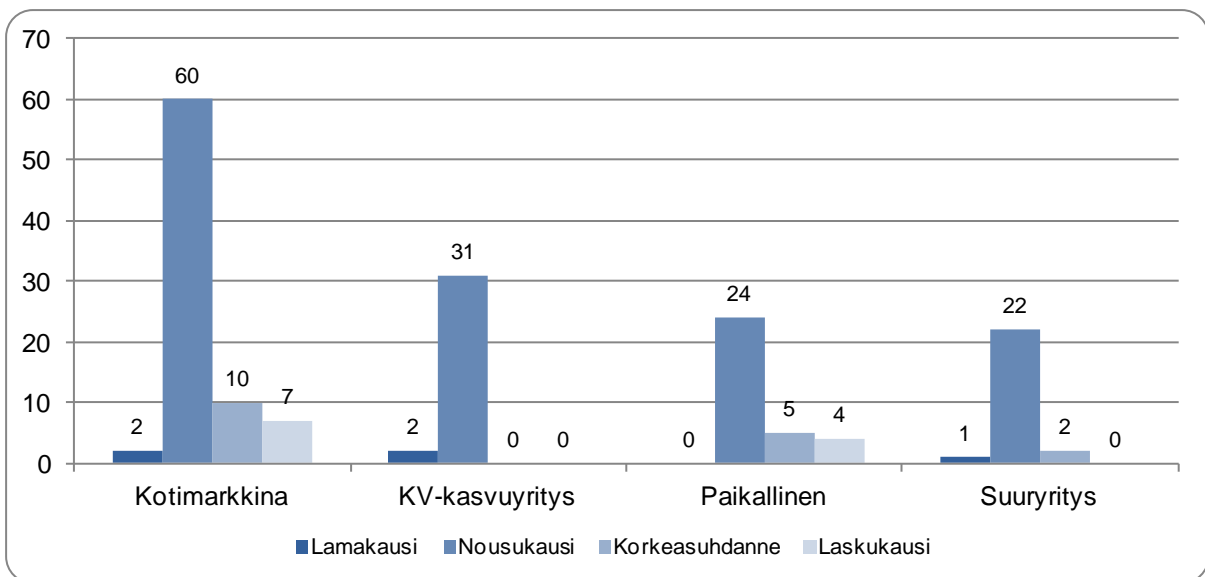
Yksin toimimista vältetään, ja paikallista logistiikkaa korostetaan. Perinteiset toimialat pysyvät elinvoimaisina vain yhteistyöllä. Pohjanmaalla omintakeiseksi ongelmaksi muodostuu kuitenkin alueella yhä voimissaan olevat paikallisten yritysten väliset kitkat, jotka vaikeuttavat verkostoitumista.

Yksittäisistä tekijöistä energiaklusteri ja TEKESin Leader-ohjelma saavat kiitosta verkostoitumisen saralla.

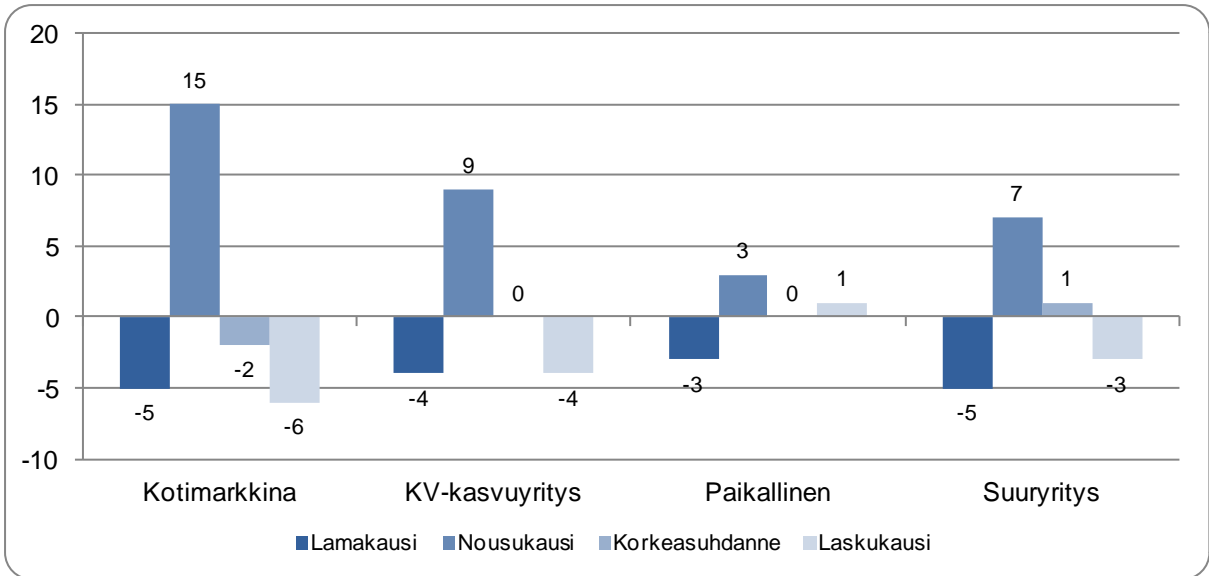
Suhdannenäkymät

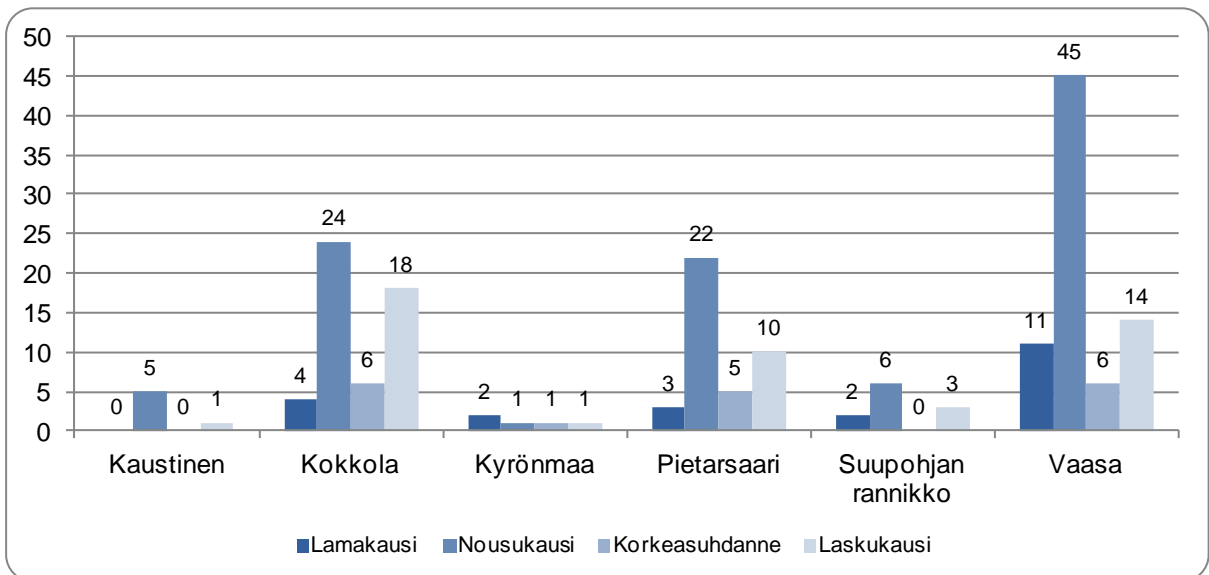
Suhdannenäkymät ovat yrityssegmentistä riippumatta vahvan positiiviset. Kaikista vastanneista yrityksistä 62 prosenttia katsovat olevansa nousukaudella. Kaikista vahvimpia ovat KV-kasvuyritysten ja paikallisyri-tysten näkymät, niiden ollessa 69- ja 66-prosenttisesti nousukausi-kategoriassa.

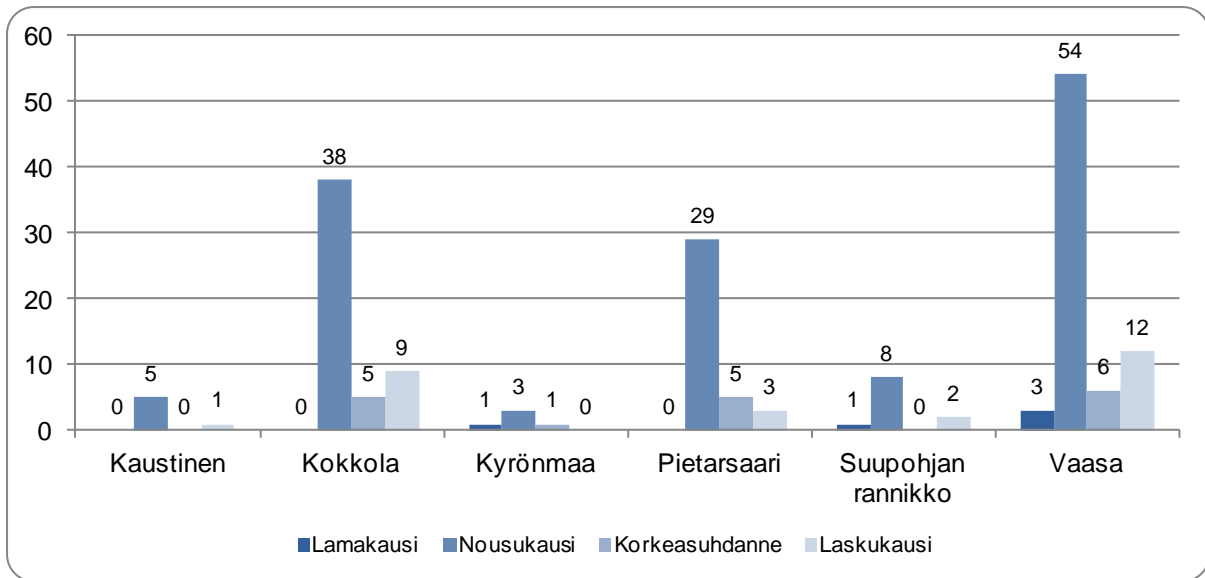
Ennakoidessa tilannetta vuoden päähän, on luottamus talouteen kohentunut entisestään. Kaiken kaikkiaan yrityksistä yli 80 prosenttia katsoo olevansa syksyllä 2014 nousukaudella. KV-kasvuyrityksistä peräti 94 prosenttia katsovat olevansa silloin nousukaudella.

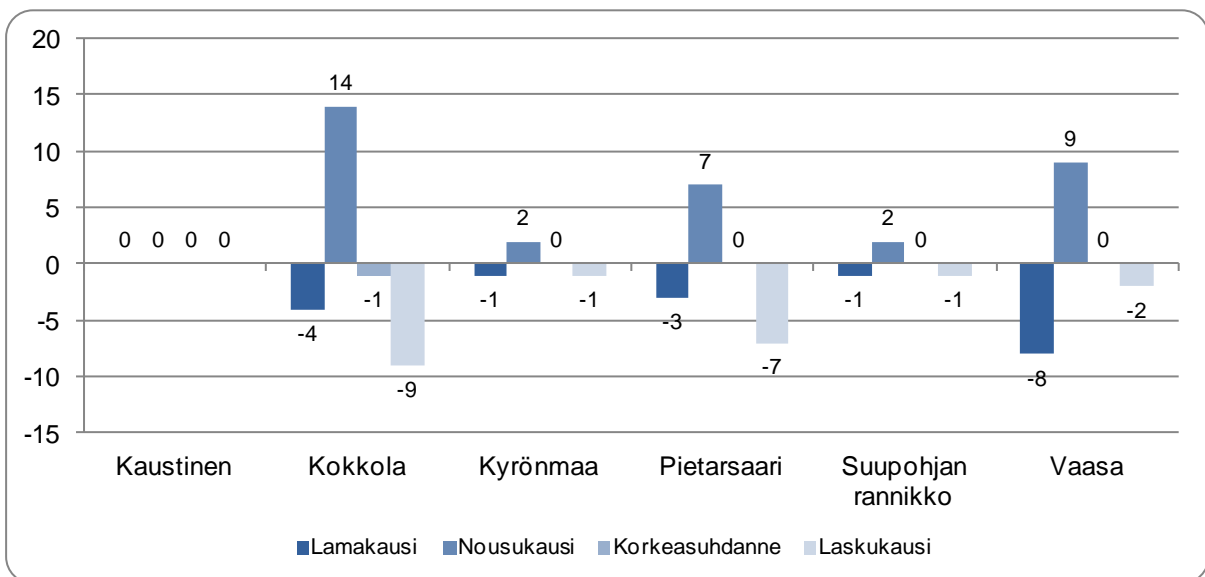
Laskettaessa erotus nyt ja vuoden päästä ennakoitun tilanteen välille, ainoastaan yksittäinen paikallisyritys on kokonaisuutena siirtymässä huonompaan suuntaan, kaikki muut aikavälin muutokset ovat pelkästään positiivisia. Eniten näkyviä on vaihdettu lasku- ja lamakaudesta nousukauteen. Määrällisesti kaikista eniten muutosta on tapahtumassa kotimarkkinayrityksille, ja vähiten paikallisyrityksille.

Seutukohtaisesti tällä hetkellä vahvimmat näkymät ovat Vaasan ja Kaustisen seuduilla, joissa yli 80 ja lähes 60 prosenttia yrityksistä katsovat olevansa nousukaudella. Heikoimpia näkymiä on Kyrönmaan seudun yrityksillä, joista enemmistö katsoo olevansa lamakaudella tai laskukaudella. Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen yritykset jakautuvat nousukaudella ja laskukaudella oleviin, ensimmäisten ollessa kuitenkin suurin joukko. Lopuilla seutukunnilla tilanne on samankaltainen. Kokonaisuutena 54 prosenttia vastanneista yrityksistä katsoo olevansa parhaillaan nousukaudella.

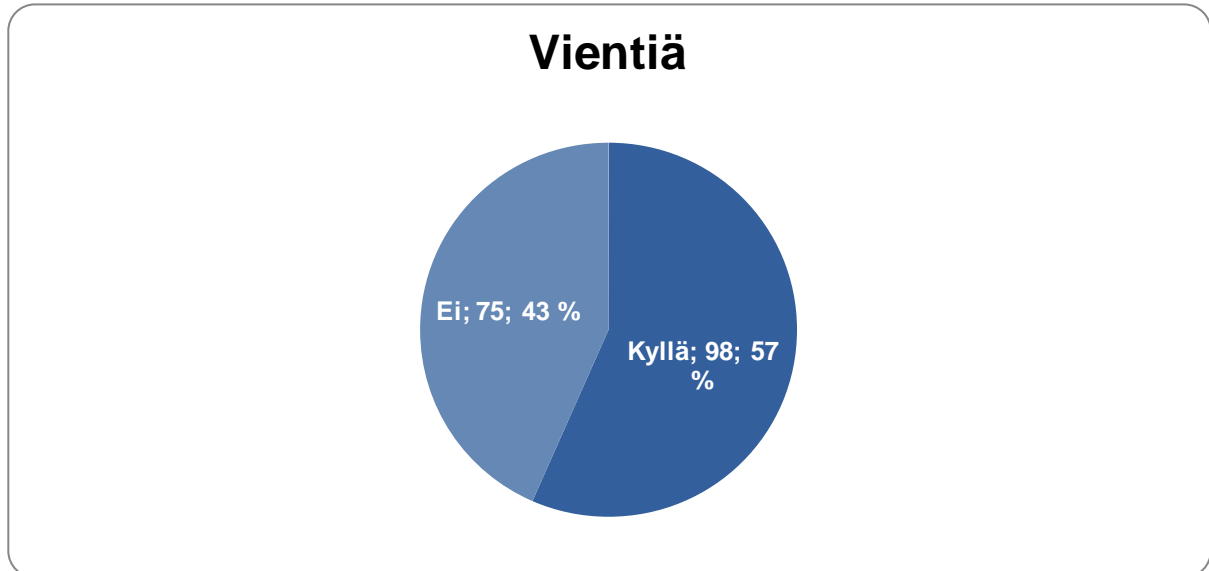
Vuoden päästä ennakoitussa tilanteessa lähes kaikilla seuduilla näkymät ovat parantuneet selvästi. Erityisen tervettä kehityksen ennakoidaan olevan Kokkolan, Pietarsaaren ja Kyrönmaan seuduilla, joissa kaikissa nousukaudelle itsensä sijoittavien yritysten lukumäärä on selkeästi alueiden suurin. Yhteensä yrityksistä lähes 74 prosenttia ennakoivat olevansa syksyllä 2014 nousukaudella.

Nyt ja vuoden päähän ennakoitun tilanteen erotuksessa alueellisesti ennakoitu muutos on pelkästään positiivista, yritysten siirtyessä heikoista suhdanteista vahvempiin suhdanteisiin. Vahvinta muutos on suurien kaupunkien seutukunnissa.

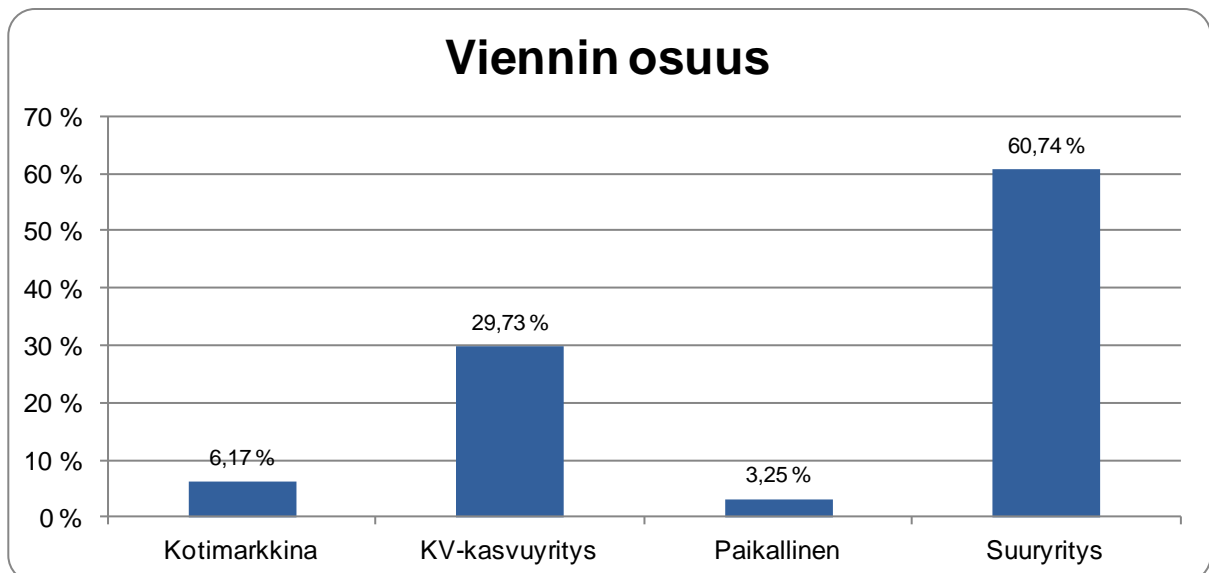
Vienti

Viennin harjoittajien lukumäärä

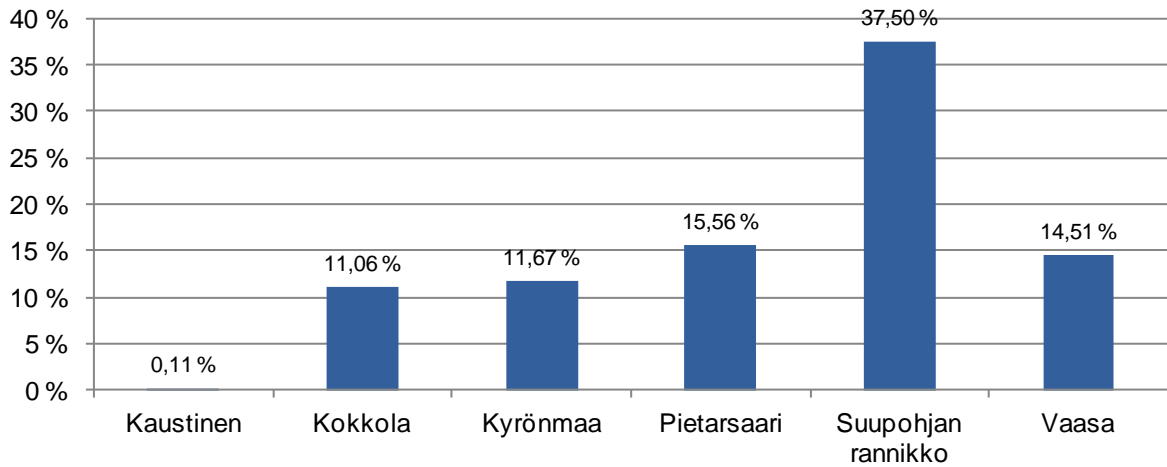
Vientiä harjoittaa haastatelluista kysymykseen vastanneista 173 yrityksestä 98 kappaletta. Se on 57 prosenttia alueen yrityksistä.

Viennin osuus liikevaihdosta

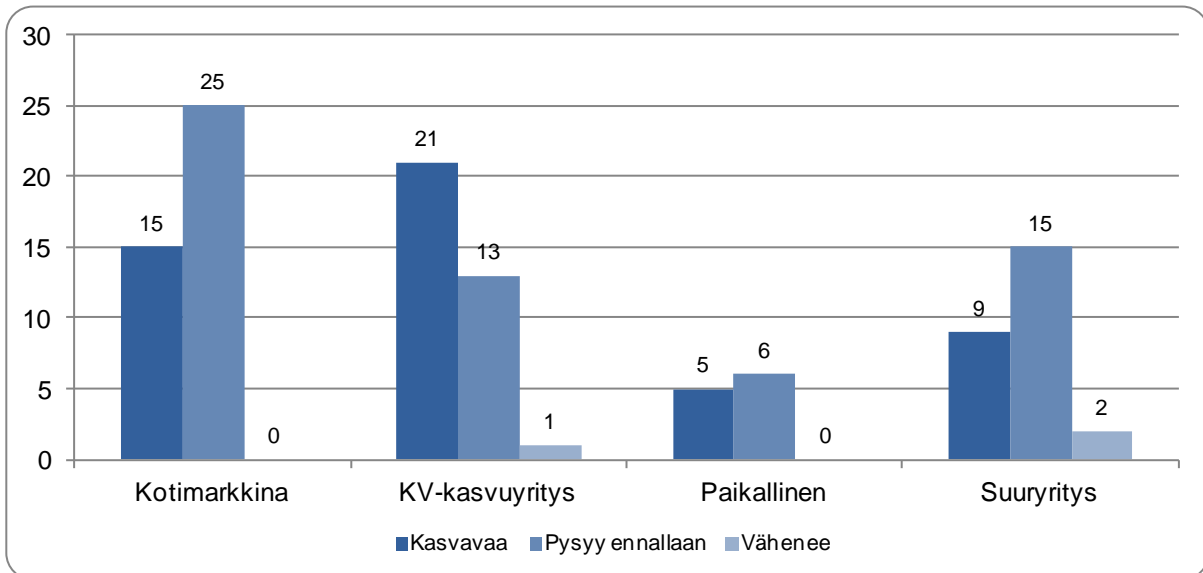
Viennin osuus on yrityssegmenteittäin jaoteltuna odotetunlainen. Suuryrityksillä vienti vastaa yli 60 prosentista, ja KV-kasvuyrityksillä vajaasta 30 prosentista liikevaihtoa. Kotimarkkinayrityksillä osuus jää alle kymmenen ja paikallisyrityksillä alle viiden prosentin.

Viennin osuus

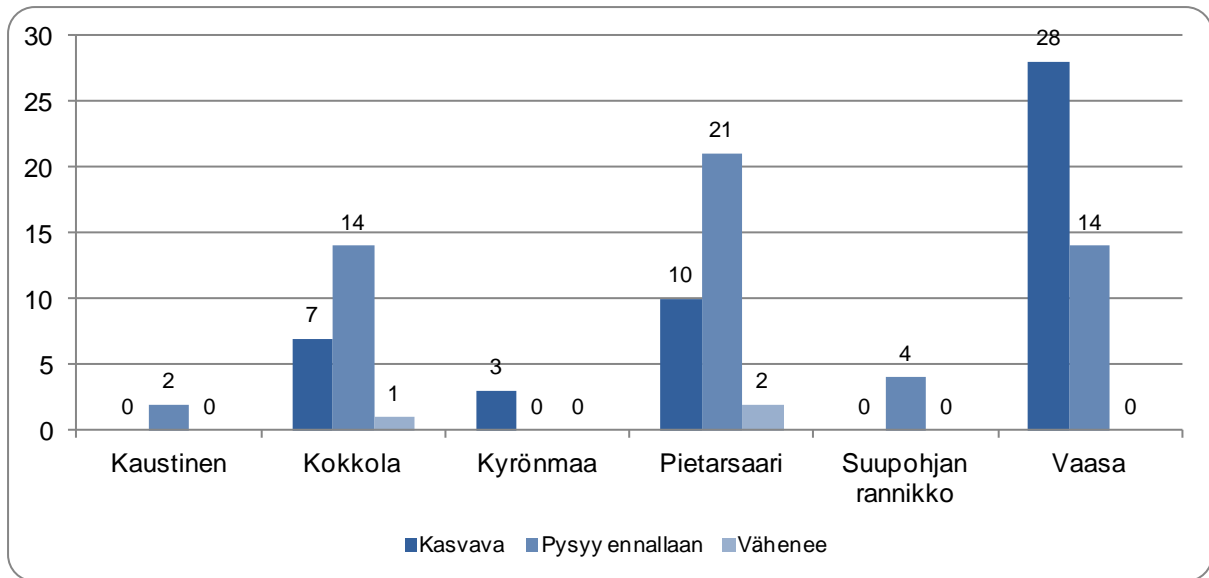

Alueellisesti tarkasteltuna Suupohjan rannikko toimii suhteellisesti viennin kärkenä viennin muodostaessa yli 35 prosenttia koko seudun liikevaihdosta. Seuraavana löytyy Pietarsaaren seutu, jossa yli 15 prosenttia liikevaihdosta muodostuu viennistä. Vaasan seudulla osuus on lähes 15 prosenttia, ja Kokkolan ja Kyrönmaan seuduilla osuus jää reiluun kymmeneen prosenttiin. Kaustisen seudulta viennin osuus ei juuri ole.

Vientitoiminnan kasvu

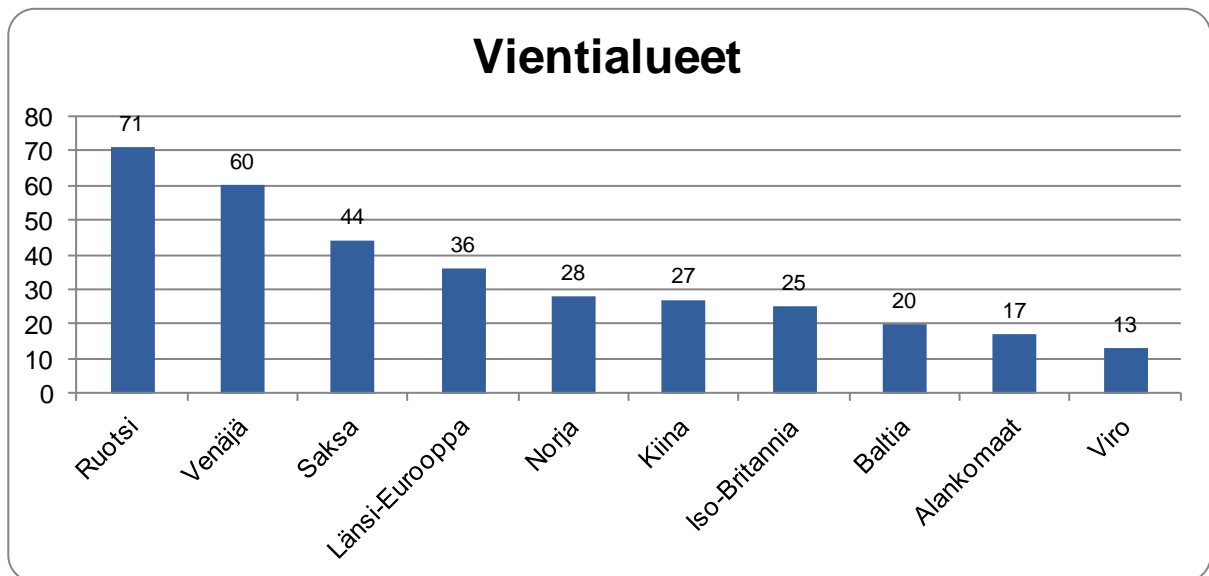

Viennin näkymiä kysyttäessä näkymät ovat poikkeuksetta positiivisia; lähes 45 prosentilla viennin harjoittavilla yrityksillä näkymät ovat kasvavia, ja yli 50 prosentilla ennallaan pysyviä. Yrityssegmentteittäin kotimarkkina- ja suuryritykset ovat varovaisimpia ja KV-kasvuyritykset optimistisimpia.

Alueellisesti Vaasan seutu erottuu selvästi; siellä kaksi kolmasosaa vientiä harjoittavista yrityksistä odottavat vientitoimintansa kasvavan. Myös Kyrönmaan seudun vientiyrityksistä joka ikinen vastannut odottaa viennin kasvavan. Muilla alueilla ollaan varovaisempia; Suupohjan rannikolla ja Kaustisen seudulla jokainen vastannut yritys ennakoii vientitoiminnan pysyvän ennallaan.

Päävientialueet

Kyselyssä kysyttiin yritysten kolmea tärkeintä vientialuetta. Näissä kaksi erottuu selvästi muista: Ruotsi ja Venäjä. Muita tärkeitä ovat Saksa, Länsi-Eurooppa yleisesti, Norja, Kiina, Iso-Britannia, Baltian maat yleisesti, Alankomaat ja Viro.

Ennakointitoiminta

Monet yritykset ovat tehneet pidemmälle tähtääviä ennakointisuunnitelmia. Näistä pisimmät ovat viiden vuoden päähän tähtääviä suunnitelmia. Käytännössä kuitenkin yksikään yritys ei pysty suunnittelemaan toimintaansa täsmälleen viiden vuoden päähän. Tällöin mukana ovat asiakastarpeiden muutosten ja tarkistusten seuranta, ja täten tarjouskannan seuranta ja tuotannon sopeutus.

Käytännössä jokaisessa yrityksessä on erinäisiä palavereja ennakoinnin tiimoilta. On myyntipalavereita, strategiapalavereita, vuosittaista budjetointia ja toimintasuunnitelmien tekoa. Johtotasolla toiminta on paljon tiiviimpää kuin muissa yrityksen osissa.

Lainsäädäntöä seurataan ja tuotantoa ja toimintaa mukautetaan niiden mukaisiksi. Uusia ratkaisuja etsitään ja harjoitetaan aktiivista tuotekehittelyä. Monet yritykset ovat palkanneet asiantuntijan yrityksen ja tuotteiden kehittämisen varmistamiseksi. Osaamistarpeita kartoitetaan. Toimeksiantajat on tunnettava hyvin.

Rekrytointi nähdään osaamisen ja laadun väylänä. Henkilökuntaa kannustetaan opiskelemaan ja erikoistumaan. Yritykset tekevät käyntejä niin asiakkaiden kuin oppilaitostenkin luona, ja keräävät niiltä palautetta. Pysyvä yhteydenpito asiakkaisiin on muutenkin tärkeää.

Lisäksi kansainväliset yritysorganisaatiot ovat olennainen apu ja tuki vientimarkkinoille pyrkiessä ja niissä pysyessä.

Liiketoimintasuunnitelma ja sukupolvenvaihdos

Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelmiaan yritykset kuvaavat kokonaisvaltaisiksi. Vähemmän yllättäen useimmilla yrityksistä tavoitteena on jatkuva kasvu markkinoilla, määriksi mainittiin kolmesta seitsemään prosenttiin vuosittain. Monet mainitsevat myös omaavansa valmiudet tulevaisuuden muutoksiin.

Rekrytoinneilla haetaan vakautta, ja koulutuksella osaamista. Koulutussuunnitelmia on koko toiminnan alueelle, ja kehityskeskusteluissa kartoitetaan osaamistarpeita ja osaamisen kehittämistä. Näiden avulla etsitään uusia mahdollisuuksia ja tuotteistuksia.

Sukupolvenvaihdos

Perheyriyten jatko jälkipolville nähdään tärkeänä. Monet perheyriykset ovat ennakoineet vetovastuun vaihtoa jo hyvissä ajoin. Useilla on myös tarvetta jatkajien opastamiselle ja kouluttamiselle. Avustusta on saatu myös ELYstä.

T&K&I-toiminta ja investointisuunnitelmat

T&K&I-toiminta

Parhaiden ideoiden kerrotaan nousevan ruohonjuuritasolta. Kehittämisyksikkö pyritään sijoittamaan lähelle tuotantoa. Tuotteita kehitetään pitkälti asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi. Usein myös asiakkaat jakavat vastuuta, kustannuksia ja riskejä. Asiakkaiden omat suunnittelijat tuodaan lisäksi lähemmäs tuotantoa. Tuotantotehokkuutta kehitetään.

Yritysten sisällä toimivia ovat muun muassa laatupäälliköt, kehityspäälliköt ja tuotekehittäjät. Yhteistyö on usein tiivistä. Prototyyppi- ja esituotannot ovat yleisiä. Myös yliopistot ja muut korkeakoulut ovat mukana.

Vientiä ja tuontia pyritään laajentamaan kansainvälistymisen myötä. Kehittämistarpeita selvitetään ja rahoitusta etsitään. Ulkoisista toimijoista erityismainintoja ovat saaneet kyselyssä ELY, TEKES, KETEK, TELAS, KERA ja Finnpro.

Investointisuunnitelmat

Yritysten tulevissa investoinneissa toistuvat järjestäen kaksi aluetta: toimitilat ja työlaitteet. Ensin mainitut vaativat paljon pääomaa, kun taas jälkimmäisten kohdalla pullonkaulaksi muodostuvat erityisalojen koneiden hankintavaikkeudet. Laitteita varten tarvitaan myös uutta koulutusta, ja olemassa olevia laitteita on kehitettävä.

Taloudellinen tilanne on taantuman jäljiltä yhä vaikea. Näin ollen erinäiset investointiavustukset ovat keskeisiä apuja tämänhetkisessä tilanteessa. Investointeja suunnitellaan myös pitkälle tulevaisuuteen, jopa kymmenen vuoden päähän.

Toimintaa pyritään laajentamaan kansainvälistymällä. Myös tuotantokapasiteettia ja henkilöstömäärää pyritään kasvattamaan, ja uusia liikkeitä avaamaan. Markkinoita pyritään saamaan uusilla keskuksilla ja yritysostoilla.

Automatisointi, logistiikka ja energian saanti ovat asioita joihin monet alueen yrityksistä investoivat. Myös laatuja järjestelmiä kehitetään tuomaan parempaa asemaa markkinoilla.

Työorganisaation ja sen toimintatapojen muutokset

Henkilöstöltä vaaditaan entistä enemmän joustavuutta, ja yrittäjyyteen haetaan myös parempaa koulutusta. Toimintaa kartoitetaan aina johtamisen ja esimiestoiminnan tasolta asti. Yhteistyötä toivotaan tiiviimmäksi yritysten ja maan poliittisen johdon välille.

Konkreettisia muutoksia on tullut muun muassa työturvallisuussuunnitelmista, terveydenhuollon muutoksista, työhyvinvointia kehittävästä ryhmistä ja työorganisaatioprojekteista. Yritykset ovat tehneet asiakas-tyytyväisyystutkimuksia ja järjestäneet ekskursionpäiviä.

Eniten tarvetta ulkopuolisiin tekijöihin löytyy työvoiman vaihdossa, yhteistyössä TEKESin kanssa, riskianalyseissä auttamisessa, tuen alaisessa kehittämisessä ja asiantuntija-avun tarpeessa.

Kommentteja yrityksiltä

Toistuvaksi tekijäksi eritoten maahanmuuttajien palkkaamisessa nousi kielelliset valmiudet; monet osaavat kyllä töitä, muttei sillä kielellä millä sitä yrityksissä harjoitetaan. Ruotsinkielistä yhteydenpitoa pidetään hyvin tärkeänä alueen yrityksissä. Työntekijöillä, niin kotimaisilla kuin ulkomaalaisilla, on myös usein motivaatio-ongelmia töiden suhteen; työskentelyasennetta ei löydy.

Erikoistuminen moniin työnkuviin vaatii pitkän oppimisajan. Samalla kuitenkin laaja-alaisempi koulutus on entistä tarpeellisempaa. Oppisopimusta voitaisiin käyttää enemmänkin, ja työkokeilut ovat koettu toimiviksi ratkaisuksi. Palkkatuki on koettu myös hyödylliseksi ja rimaa alentavaksi tekijäksi. Työtahti kiristyy tehostusvaatimusten mukaisesti. Monilla yrityksillä on kuitenkin vajaat tiedot saatavilla olevista tukikeinoista.

Kehityksen mukana pysyminen vaatii avoinmielisyyttä ja halua oppia uusia asioita. Asiakaspalveluun on satsattava entistä enemmän. Varsinkin pienillä paikkakunnilla on pyrittävä tiiviimpään yhteistyöhön. Jonkin asteista yrittäjien ”foorumia” on myös kaipaillu, mahdollistaen yhteistyön paremmin. Verkkoa ja sosiaalista mediaa tulisi käyttää entistä aktiivisemmin markkinointikanavana.

Kommunikaatiota julkisen hallinnon tahojen kanssa halutaan parannettavan. Työlupa-asiat koetaan joskus hankaliksi, ja EU-direktiivit, päästödirektiivit ensimmäisenä, vaikuttavat myös paljon toimintaan. Vienti-markkinat ovat tulleet entistä kilpaillummiksi, ja se on syönyt paikallisten yritysten tuottoisuutta.

Eryistehtävissä on monilla aloilla vajaata miehitystä. Yritykset tiedostavat myös tarpeen saada nuoria työntekijöitä, monilla toimijoilla keski-ikä on noussut jo korkeaksi. Nuorten työllistämistä on suosittava työurien pidentämisen sijaan. Tuotanto toteutetaan kuitenkin entistä pienemmällä henkilöstöllä, automaation vähentäessä henkilöstötarpeita. Erytisoamista ja – kokemusta tarvitaan kuitenkin jatkossa aina ja kaikilla aloilla. Työnhakuun toivotaan enemmän selkeyttä.

Suurissa hankkeissa työllistävä vaikutus näkyy vasta vuosien päästä. Asiakkaiden rahoitusongelmat laskevat tämän hetkistä kysyntää. Verkkokauppojen perustamiseen toivotaan tukea ja avustusta, avaten uusia mahdollisuuksia. Yhteistyö TE-keskuksien kanssa on koettu tärkeäksi, ja yhteistyö on sujunut yleisesti ottaen hyvin.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 17/2014				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Teemu Saarinen (toim.)		Julkaisuaika Helmikuu 2014		
		Kustantaja Julkaisija Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja		
Julkaisun nimi Työvoima- ja koulutustarvetutkimus Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa				
Tiivistelmä <p>Työvoima- ja koulutustarvetutkimus on TE-toimistojen vuosittain tekemä kysely-/haastatteluaineisto, jossa ennakoitaan alueiden yritysten tulevaisuudennäkymiä. Tämän tutkimuksen aineiston on tuottanut Pohjanmaan TE-toimisto. Kyselyt on suoritettu syksyllä 2013, ja ne ennakoivat Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueiden yritysten näkymiä pääosin syksyyn 2014 asti.</p> <p>TE-toimistot valitsevat yhteistyössä ELY-keskusten kanssa vuosittain ne toimialat, joiden työnantajien työvoima- ja koulutustarpeisiin toimisto haluaa erityisesti keskittyä. Syksyn 2013 kyselyissä painotettiin metallialan yrityksiä, ja kyselyyn vastasi 102 metallialan yritystä ja 89 muiden alojen yritystä. Tässä tutkimuksessa ryhmät on käsitelty yrityssegmenteittäin ja seutukunnittain.</p> <p>Kyselyssä kysyttiin tietoja henkilöstön määrään, työvoimaan, koulutustarpeeseen, toimialakohtaiseen tietoon, verkostoitumiseen, suhdannennäkymiin, vientiin, ennakointitoimintaan, liiketoimintasuunnitelmiin, T&K&I-toimintaan, investointisuunnitelmiin, työorganisaatioon ja sukupolvenvaihdoksiin liittyen.</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) työvoima, koulutus, metalliala, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa,				
ISBN (painettu) 978-952-257-986-7	ISBN (PDF) 978-952-257-987-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854
www doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-257-987-4	Kieli Suomi	Sivumäärä 24
Julkaisun myyntijakaja				
Kustannuspaikka ja aika Vaasa 11.2.2014			Painotalo Kopijyvä Oy	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 17/2014				
Ansvarsområde Närings-, arbetskraft, kompetens och kultur				
Författare Teemu Saarinen (red.)		Publiceringsdatum Februari 2014		
		Utgivare Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten		
		Projektets finansör uppdragsgivare		
Publikationens titel Työvoima- ja koulutustarvetutkimus Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa (Undersökning om behovet av arbetskraft och utbildning)				
Sammandrag Undersökningen om behovet av arbetskraft och utbildning är ett årligt fråge- och intervjumaterial som arbets- och näringsbyråerna samlar in. Där förutses framtidsutsikterna för företagen i regionerna. Materialet till denna undersökning har producerats av Österbottens arbets- och näringsbyrå. Förfrågningarna har gjorts hösten 2013, och de förutspår utsikterna för företagen i Österbotten och i Mellersta Österbotten huvudsakligen fram till hösten 2014. Arbets- och näringsbyråerna väljer årligen i samarbete med närings-, trafik- och miljöcentralerna vilka branschers arbetskrafts- och utbildningsbehov byrån speciellt vill koncentrera sig på. På hösten 2013 koncentrerades förfrågan till företag inom metallbranschen, och förfrågan besvarades av 102 metallföretag och 89 företag inom andra branscher. I denna undersökning har grupperna behandlats enligt företagssegment och enligt de ekonomiska regionerna. I förfrågan begärdes uppgifter gällande personalmängd, arbetskraft, utbildningsbehov, branschmässiga uppgifter, nätverksbildning, konjunkturutsikter, export, prognostisering, affärsverksamhetsplaner, FUI-verksamhet, investeringsplaner, arbetsorganisation och generationsväxlingar.				
Nyckelord (enligt Allårs) arbetskraft, utbildning, metallbranschen, Österbotten, Mellersta Österbotten				
ISBN (tryckt) 978-952-257-986-7	ISBN (PDF) 978-952-257-987-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (tryckt) 2242-2846	ISSN (webbpublikation) 2242-2854
WWW doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-257-987-4		Språk Finska
Sidantal 24				
Beställningar				
Förläggningsort och datum Vasa 11.2.2014			Tryckeri Kopijyvä Oy	

DOCUMENTATION PAGE

Publication serie and number Reports 17/2014				
Publication serie and number Economic Development, Employment, Competence and Culture				
Author(s) Teemu Saarinen (ed.)		Date February 2014		
		Publisher Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Ostrobothnia		
		Financier/commissioner		
Title of publication Työvoima- ja koulutustarvetutkimus Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa (The labour and education need survey)				
Abstract <p>The labour and education need survey is a yearly questionnaire- /interviewmaterial forecasting the future views of the enterprises in the region made by the Employment and Economic Development Offices. The material in this research is produced by the Employment and Economic Office of Ostrobothnia. The surveys have been done in autumn 2013, and they forecast the future views mainly until autumn 2014 in the enterprises in Ostrobothnia and Central Ostrobothnia.</p> <p>The Employment and Economic Development Offices choose yearly in collaboration with the Centres for Economic Development, Transport and the Environment those business areas, in which labour and education needs the Employment and Economic Development Office specially wants to concentrate. The autumn 2013 questionnaires emphasized companies in metal industry, and the enquiry was answered by 102 metal companies and 89 from other business areas. In this survey the groups have been processed by company segments and by subregions.</p> <p>In the survey the collected information concerned amount of personnel, labour, education needs, business specific information, networking, conjuncture views, exports, forecasting, business plans, R&D&I-activity, investment plans, organization and generation transfers.</p>				
Keywords labour, education, metal industry, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Ostrobothnia, Central Ostrobothnia				
ISBN (print) 978-952-257-986-7	ISBN (PDF) 978-952-257-987-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (print) 2242-2846	ISSN (online) 2242-2854
www doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-257-987-4		Language Finnish
Number of pages 24				
For sale at/distributor				
Place of publication and date Vaasa 11.2.2014			Printing place Kopijyvä Oy	

Työvoima- ja koulutustarvetutkimus on TE-toimistojen vuosittain tekemä kysely-/haastatteluaineisto, jossa ennakoitaan alueiden yritysten tulevaisuudennäkymiä. Tämän tutkimuksen aineiston on tuottanut Pohjanmaan TE-toimisto. Kyselyt on suoritettu syksyllä 2013, ja ne ennakoivat Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueiden yritysten näkymiä pääosin syksyyn 2014 asti.

TE-toimistot valitsevat yhteistyössä ELY-keskusten kanssa vuosittain ne toimialat, joiden työnantajien työvoima- ja koulutustarpeisiin toimisto haluaa erityisesti keskittyä. Syksyn 2013 kyselyissä painotettiin metallialan yrityksiä, ja kyselyyn vastasi 102 metallialan yritystä ja 89 muiden alojen yritystä. Tässä tutkimuksessa ryhmät on käsitelty yrityssegmenteittäin ja seutukunnittain.

Kyselyssä kysyttiin tietoja henkilöstön määrään, työvoimaan, koulutustarpeeseen, toimialakohtaiseen tietoon, verkostoitumiseen, suhdannennäkymiin, vientiin, ennakointitoimintaan, liiketoimintasuunnitelmiin, T&K&I-toimintaan, investointisuunnitelmiin, työorganisaatioon ja sukupolvenvaihdoksiin liittyen.

RAPORTEJA 17 | 2014
TYÖVOIMA- JA KOULUTUSTARVEKARTOITUS
POHJANMAA JA KESKI-POHJANMAA

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-986-7 (painettu)
ISBN 978-952-257-987-4 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2846 (painettu)
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-257-987-4

www.doria.fi/ely-keskus

TE-palvelut | tjänster
services

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto